

คำและความหมายเบื้องต้นสำหรับ การเคลื่อนไหวทางสังคม (Social movements)

องค์กรประชาสังคม (Civil Society Organizations : CSOs)

คำว่า ประชาสังคม (Civil society) เป็นคำที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปว่า เป็นการพูดถึงภาคส่วนที่เป็นสังคม ไม่ใช่ภาคส่วนธุรกิจหรือเศรษฐกิจ หรือภาครัฐ หรือการปกครองโดยรัฐบาลและสถาบันทางการเมือง ในความหมายของ UN จะหมายถึง NGOs ที่มาจดทะเบียนร่วมงานตามพันธกรณีของ UN Global Compact ที่มีทั้ง NGO ระหว่างประเทศและ Local NGO (ในไทยมีเพียง Human Development Forum Foundation) ในความหมายของ Bridget M.Hutter and Joan O'Mahony นักวิชาการของ ESRC ซึ่งเป็นหน่วยงานใน London School of Economics and Political Science ระบุว่า CSOs หมายถึง กลุ่ม องค์กรพัฒนาเอกชนทุกประเภททั้งในและต่างประเทศ องค์กรสาธารณกุศล Trusts มูลนิธิ กลุ่มนักวิชาการที่ปรึกษา สมาคมที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นการให้ความหมายที่สอดคล้องกับ Wallace and Lewis (2000) ที่ระบุว่า คำว่า NGOs โดยความหมายแล้ว จะมีน้ำหนักไปยังองค์กรที่ทำงานมุ่งเน้นลดความยากจนเป็นประเด็นสำคัญ

บรรณานุกรม

http://www.unglobalcompact.org/ParticipantsAndStakeholders/civil_society.html

Hutter, Bridget M and O'Mahony, Joan. (2000). The Role of Civil Society Organizations in Regulating Business. London School of Economics and Political Science.

การจัดระเบียบองค์กรเพื่อการเคลื่อนไหวทางสังคม (social movements organizations : SMOs)

คำว่า การจัดระเบียบองค์กรเพื่อการเคลื่อนไหวเพื่อสังคม (Social movements organizations) เป็นคำที่หมายถึง การที่ผู้คนจำนวนมากมารวมตัวกันเป็นการชุมนุมทางการเมืองหรือมารวมกันเพื่อการสร้างปฏิบัติการทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งรวมทั้งการแปรเปลี่ยนประเด็นอื่นๆ ที่เป็นเรื่องทางสังคม วัฒนธรรม การตลาด การเศรษฐกิจให้เป็นประเด็นทางการเมืองที่จะต้องอาศัยกลไกและสถาบันทางการเมืองเข้ามาร่วมรับผิดชอบ โดยที่นักรัฐศาสตร์หรือนักสังคมวิทยาจะพิจารณาถึง SMOs ในรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป เช่น Resource mobilization theory จะให้ความสำคัญต่อ SMOs เพราะเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการเคลื่อนไหวมวลชน รูปแบบของการจัดระเบียบจะเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์เคลื่อนไหวของประเด็นอย่างมีนัยยะ แนวการอธิบายนี้จะให้ความสำคัญต่อการจัดระเบียบองค์กรแบบสมาคมอาสาสมัคร (Voluntary associations) และกลุ่มเฉพาะกิจ (Ad hoc groups) ที่เป็นการรวมตัวของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในผลประโยชน์โดยตรง นักทฤษฎีตามแนวทางนี้จะให้ความสำคัญว่า SMOs เป็นการก่อการโดยการจัดระเบียบองค์กรที่ไม่เป็นทางการ (McCarthy and Zald. (1977); cited by Caniglia and Carmin. xxxx : 202)

การพิจารณาลักษณะของ SMOs นั้น จะเหมือนกับการพิจารณาองค์กรในภาคการแสวงหากำไร เช่น การจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ/หน้าที่ประจำ/การแบ่งฝ่ายงาน/กระบวนการตัดสินใจแบบช่วงชั้น บังคับบัญชา และการจัดระเบียบสมาชิกอย่างมีระเบียบกฎเกณฑ์ โดยการจัดระเบียบองค์กรของ SMOs

จะมีความเป็นองค์กรน้อยกว่า/มีการจัดการแบบอาสาสมัคร/มีกระบวนการทางนโยบายไม่มากนัก/ไม่โครงสร้างหน้าที่ของการตัดสินใจ/ปรับสภาพตามความต้องการที่ประสบ/มีอิทธิพลตามผู้นำ/และนำไปสู่การจัดการแบบอัตโนมัติ (Staggenborg. 1988; cited by Caniglia and Carmin. xxxxx. 202)

ความแตกต่างของ SMOs ที่ต่างไปจากองค์กรอย่างเป็นทางการต่างๆ ก็คือ การปรับสภาพของส่วนที่ที่จะทำให้เป็นจุดประสงค์ การหลอมรวมเป็นทรัพยากร ความชอบธรรม และความสามารถในการเคลื่อนมวลชน (mobilization) (Zald and Ash . 1966; cited by Caniglia and Carmin. xxxxx : 203)

บรรณานุกรม

Caniglia, Beth Schaefer and Carmin, JoAnn. (2005). Scholarship on Social Movement Organizations : Classic Views and Emerging Trends. Mobilization : An International Journal 10(2) : 201 – 212.

กลุ่มจัดตั้งในระดับชุมชน (Community-based organizations : CBOs)

คำว่า กลุ่มจัดตั้งกลุ่มในระดับชุมชน ในความหมายของ USAID หมายถึง กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นในชุมชนที่เกิดจากคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมตัวกันเพื่อการใดการหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการจัดกลุ่มขึ้นเพื่อการดำเนินธุรกิจแบบแสวงหากำไร เช่น Shoprite/Checkers หรือเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร เช่น สถาบันเพื่อประชาธิปไตยในอาฟริกาใต้ กลุ่มเยาวชน กลุ่มศาสนา หรือชมรมหนังสือ กลุ่มในลักษณะนี้มีการจัดการแบบอาศัยเวลาเหลือและประสบการณ์ของการเรียนรู้มารวมเข้าด้วยกัน ฯลฯ ในขณะเดียวกันคำๆ นี้ World Bank ก็อธิบายว่า เป็นคำที่มีการใช้แทนกันกับคำอื่นๆ อีก เช่น การรวมตัวเป็นองค์กรของคนชั้นล่าง (Grassroots organizations) หรือ การรวมตัวของกลุ่มประชาชน (Peoples' organization) ซึ่งเป็นการจัดระเบียบกลุ่มและองค์กรที่มีคุณลักษณะและความประสงค์ที่ต่างไปจาก NGOs โดยที่สมาชิกที่มารวมตัวกันเป็น CBOs นี้ จะเป็นสมาชิกรายบุคคลที่มีความสนใจสอดคล้องกัน เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มเครดิตยูนิม กลุ่มคนรุ่นหนุ่มสาว สหกรณ์หรือสมาคมเกษตรกร ฯลฯ

ในขณะที่ NGOs มีฐานการเงินสนับสนุนแบบการศึกษาวิจัย แต่ CBOs จะมีแหล่งเงินทุนสนับสนุนการดำเนินงานจากสถาบันการเงิน CBOs จะมีลักษณะเป็นกลุ่มเพื่อการทดลองของโครงการผลิตภัณฑ์และบริการ (ในขณะที่คำว่า grassroots organizations จะนิยมให้ความหมายสำหรับการอธิบายถึงการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนา - Participatory development) โดยที่ NGOs ทั้งในระดับชาติและระดับระหว่างประเทศ มักจะนิยมดำเนินกิจกรรมในโครงการของตนเองร่วมกับ CBOs

บรรณานุกรม

http://library.duke.edu/research/subject/guides/ngo_guide/igo_ngo_coop/ngo_wb.html

Chechetto – Salles, Marta and Yvette Geyer. (2006). Community - Based Organization Management. Handbook series for community - based organizations.

ขบวนการเคลื่อนไหวของคนรากหญ้า (Grassroots movements)

เป็นคำเรียกสำหรับการเคลื่อนไหวทางสังคมหรือการปฏิบัติการทางการเมืองในระดับชุมชน ที่มีนัยยะมากกว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนา คือ การเคลื่อนไหวของคนรากหญ้า (Grassroots movements) เพราะเป็นคำที่มีความหมายที่จะอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่ตรงกันข้ามหรือเป็นคู่ความขัดแย้งกับโลกาภิวัตน์ (Globalization) โดยมีนักวิชาการกลุ่มหนึ่งอธิบายว่า ในขณะที่โลกาภิวัตน์พัฒนาตัวเองออกไปประเด็นปัญหาที่จะถูกสร้างขึ้นโดยระบบ ก็คือ ความอ่อนแอของชุมชนในระดับท้องถิ่นและจะมีการรวมตัวกันของชุมชนเหล่านั้นในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่แสดงถึงการไม่เคลื่อนตัวไปพร้อมกับกระแสของโลกาภิวัตน์

คำว่า Grassroots เป็นคำที่มีความหมายเจาะจงลงไปยังกลุ่มลักษณะของผู้คนที่ เป็น กลุ่มชุมชนขนาดเล็กในพื้นที่ชนบท หรือกลุ่มเพื่อนละแวกบ้านในพื้นที่เมือง (โดยทั่วไปจะอาศัยอยู่ในชนบท-แบบหมู่บ้านมากกว่าเมือง) ที่มีวิถีของการใช้ชีวิตร่วมกัน (Common man or women) เป็นกลุ่มของคนจน กรรมกรหรือชนชั้นคนงาน ซึ่งอยู่ตรงกันข้ามกับชนชั้นสูงในสังคม โดยที่การแสดงออกถึงสถานะตรงกันข้ามกับการพัฒนาของโลกาภิวัตน์นี้มี 4 แบบ ด้วยกัน คือ (1) การร่วมอธิบายต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ ดังจะพบเห็นได้จากการเคลื่อนไหวในเรื่องต่างๆ ของการจัดประชุมระดับโลกของบริษัทระหว่างประเทศหรือองค์กรระหว่างประเทศ เป็น Grassroots globalization (2) องค์กรประกอบในการจัดระเบียบองค์กรที่แตกต่างออกไปจากปกติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ ทรัพยากร การสามารถพบเห็นได้ การเข้าถึง โครงสร้าง อุดมการณ์ โดยจะมีการพัฒนาภายในองค์กรให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เช่น ในระหว่างการชุมนุมที่ซีแอตเติลในปี 1999 มีข้อเสนอให้มีการจัดตั้ง Grassroots organizations operating together in sisterhood : GROOTS ขึ้น ซึ่งเป็นไปตามบทบาทของ Direct stakeholder มากกว่าจะผ่าน Agents or representation (3) ในความหมายทางทฤษฎีไม่เพียงแต่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวระหว่างประเทศแต่ยังจะเป็นการประสานขบวนการของคนรากหญ้าทั่วโลกเข้ามารวมกันอีกมิติหนึ่งด้วย (4) ลักษณะของการปฏิบัติการของ Grassroots จะไปล้ำหน้ากว่าการปฏิบัติการขององค์กรของภาคส่วนอื่นทั้งที่ปฏิบัติต่อนโยบายสาธารณะในระดับประเทศและระหว่างประเทศ

คำๆ นี้ ในรายงานวิจัยของ UNRISD โดย Joe Foweraker ใช้อธิบายถึงลักษณะของ CBOs ต่างๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลายในลาตินอเมริกาและเป็นกลไกส่วนหนึ่งของประสิทธิภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่บรรดา CBOs เหล่านี้จะต้องอยู่ภายใต้การทำงานร่วมกับ NGOs และภาคส่วนอื่นๆ รวมทั้งรัฐบาล ทำให้การกระจายงานไปยังความช่วยเหลือมีประสิทธิภาพน้อยลง จนเป็นเหตุให้มีการยุติการช่วยเหลือทางการเงินขององค์กรจากต่างประเทศ แต่การอธิบายในรายละเอียด Foweraker ก็ไปใช้คำว่า Grassroots organizations ซึ่งเป็นคำในระดับเดียวกับ CBOs ไม่ใช่คำว่า Grassroots Movements โดยตรง เป็นการอธิบายถึงลักษณะของการเคลื่อนตัวของ CBOs ที่มีประเด็นมากกว่าการพัฒนาโดยปกติและมีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของระดับนโยบายของประเทศและระหว่างประเทศ ที่โยงมาจากโลกาภิวัตน์ไปพร้อมกันด้วย เป็นตัวอย่างของการใช้คำที่ไขว่กันไปมา ในการเรียก

คำหรือปรากฏการณ์ต่าง - ที่อาจจะนำไปสู่การสร้างควมสับสนได้ เหมือนกับคำว่า โลกาภิวัตน์ - โลกานวัตกรรม ของไทยในสมัยหนึ่ง)

บรรณานุกรม

Batliala, Srilatha. (2002). Grassroots Movements as Transnational Actors : Implications for Global Civil Society. 13(4) : 393 – 410.

Foweraker, Joe. (2001). Grassroots Movements, Political Activism and Social Development in Latin America : A Comparison of Chile and Brazil. UNRISD.

เพิ่มเติม

คำต่างๆ ข้างต้นนี้ คือ รายละเอียดที่ดำรงอยู่ในคำๆ ใหญ่ๆ สองคำที่มักจะมีการใช้แลกเปลี่ยน สันทนากันโดยทั่วไป คือ NGOs หรือ Non - Governmental Organizations และ ประชาสังคม (Civil Society) ซึ่งในสองคำนี้เป็นคำที่ใช้เรียกการจัดระเบียบองค์กรที่เกิดขึ้นในภาคส่วนของสังคม (หรือนอก ภาครัฐ/นอกภาคธุรกิจ) แต่ก็มี ความแตกต่างกันที่ NGOs จะเป็นองค์กรที่เน้นรณรงค์เพื่อการจัดการ ชาติความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจและการแก้ไขปัญหาความอ่อนแอทางสังคมในเรื่องต่างๆ รวมทั้งสิทธิ มนุษยชนหรือประชาธิปไตย แต่ประชาสังคม จะมีความหมายรวมไปถึงการรวมกลุ่มองค์กรทางด้าน ศาสตร์ สตรี กลุ่มวัฒนธรรม แม้กระทั่งชนกลุ่มน้อย และในบางกรณียังจะรวมมายังการรวมกลุ่มแบบ สมาคมวิชาชีพ ฯลฯ

นอกจากนั้น คำว่า NGOs และ Civil Society ยังจะไปคาบเกี่ยวกับ Social Movements และ New Social Movements รวมทั้งการพัฒนาประชาธิปไตยแบบ Radical Plural Democracy or Participatory Democracy

.....

สุนทร คุณชัยมั่ง

Image Plus Communication

8 กุมภาพันธ์ 2556